

De volkstelling van 1697 in Veurne-Ambacht en de evolutie van het Veurnse bevolkingscijfer in de XVIIe eeuw

De bevolkingscurve over 1640-1700²⁵ kan op tref-
fende wijze toegelicht worden door archiefbronnen en
door de beschrijving van de kasselrij door P. Heinderijcx,
een tijdgenoot en eerste-rangsetuige.

Laten we dan, om onze studie te besluiten, de
toestand in de onderscheidene perioden meer in het
bijzonder nagaan.

Periode 1640-1658.

Sterke daling van de bevolkingscurve tussen 1640 en
1655. De grafiek opgemaakt aan de hand van de jaar-
lijkse geboortetabellen toont echter dat 1655 een punt
is dat reeds deel uitmaakt van een stijgende curve —
met lichte onderbreking in 1651-1652 — curve waarvan
het vertrekpunt in 1648, het eindpunt in 1656 ligt.
Deze stijging wordt in 1657-1658 door een gevoelige
geboortevermindering gevolgd.

We zagen reeds dat in 1644 een einde gesteld
werd aan de periode van rust die de kasselrij sinds de
verovering van Oostende kende. Van 1644 tot 1652
moet de kasselrij de lasten van een vreemde bezetting

---

²⁵ Het eerste deel van die studie verscheen in deze *Handelingen*,
dl. XC (1953), blz. 97-130, met op blz. 129 de hier bedoelde bevol-
kingscurve.

dragen. Troepen uit alle delen van Europa komen er legeren; „alle die volcker hebben met de inwoonders soo qualick gehandelt dat men nauwelicx soude connen oordeelen welcke natie de beste ende eerlickste thunnen opsichte is geweest”²⁶. In 1647 komen de verschrikkingen van de oorlog over de Westhoek. De sluizen van Nieuwpoort worden geopend, het zeewater overstroomt het poldergebied „soodanich, dat men in 't bloote van d'eene prochie naer d'andere met scheepkens vaerde”²⁷ en wanneer eindelijk, in 1651 (5 September), de Fransen uit Veurne verdreven worden, waren „de vernielingen op de casselrie soo groot ende de prochiën soodanich verwoest dat in de gonen van Ste. Walburga, Coxide, Oostduynkercke, Bewesterpoort, Beoosterpoort, Pervijse, Steenkercke, Bulscamp, St Jooris, Ramscappelle, Stuyvekenskercke, Caeskercke ende St Jacobsapelle niet een huys ofte een deelken van een huys daer was blijven staen. Op alle de andere prochiën vande casselrie warender insgelicx seer vele huysen ende gebauwsels totter aerde afgebroocken ende verbrant”²⁸.

Ziekte spaarde de reeds door de oorlog zo zwaar getroffen bevolking evenmin.

„Den Almogenden, de inwoonders vande stadt ende casselrie niet alleenlick willende straffen met oorlogen ende verlies van goederen, heeft hun noch de plaegh van sterfte overgesonden. Het volck die gedeurende desen somer door het gestadich vluchten, de vrede handelinghe der soldaten, midtsgaders het verlies hunner goederen, altijd van schrick ende droefheyt het harte beswaert hadt gehad, creegh er oock eene bedervenisse van in tbloedt, die groote sieckten veroorsaecte, namentlick den rooden ende den grauwen

²⁶ O. HEINDERIJCKX, *Jaerboeken*, IV, p. 184-185.

²⁷ *Ibid.*, p. 149.

²⁸ *Ibid.*, p. 184-185.

buyckloop. Daervan stiervender een menichte menschen. Men sagh daghelicx den dagh door, dooden begraven. *Men houdt datter in de jaren 1646 en 1647, meer als het derde deel vande inwoonders van dese casselrie gestorven zijn*"²⁹.

Na het verdrijven der Franssen (September 1651) wordt met koortsachtige haast aan de wederopbouw van Veurne-Ambacht gewerkt. Landslieden uit Holland, het land van Aalst, het land van Waas en uit andere gewesten komen zich in de kasselrij vestigen, „ieder hoopte dat de casselrie noch in den staet gelijk sij voor den oorloge was soude herstelt worden”³⁰. 1657 en 1658 brengen echter nieuwe onheilen³¹. Opnieuw wordt het poldergebied onder water gezet³², « van Duynkercke af tot Nieupoort wierden alle huysen ende hofsteden ter aerde afgebroocken, van Nieupoort tot Dixmuyde wiert insgelicx gedaen, alsoock van Dixmuyde tot de Fynteete”³³. De vrede van de

²⁹ *Ibid.*, IV, p. 144; wanneer we het bevolkingscijfer over de periode 1645-1650 (gemiddeld 117,8 geb. j.) berekenen aan coëfficiënt 42, dan bekomen we 2804, hetzij ten overstaan van 1640 een vermindering van 41 %.

³⁰ *Ibid.*, IV, p. 186-187; deze inwijking van vreemdelingen wordt bevestigd door de poortersboeken over de jaren 1651-1656 (S.A.V. 266, Reg. van de poorters ende cuerbroeders der stede ende casselrie van Veurne).

³¹ R. A. Br. Kasselrij Veurne, Kasselrijrek. 1658-1659, f° 3 „Also de verpachtinge van de voors. assiisen (wijn en bier) is onderbleven ter cause dat gedeurende tgeheele saysoen (1 Mei 1658-31 October 1658) alle de ingesetene deser casselrie sijn verjaecht door het camperen van de respectie leghers van de conynghen van Spagnen ende Franckerycke”.

f° 3. (saysoen 1 November 1658- 30 April 1659) „Alvooren aengaende teerste district consistierende inde naerschreven prochiën van Oostduynckercke, Ramskapelle, Valckeravenkynderkercke, Perwijze, Stuivekenskercke, Caeskercke, Rellemskapelle, Lampernisse, Zoutenaye ende Wulpen is ingestelt geweest op 50 p. par., nemaer en is omme de cleene importantie niet overgeslegen geweest”.

³² *Ibidem*, IV, p. 213.

³³ *Ibidem*, IV, p. 224.

Pyreneeën (7 November 1659) stelde een einde aan dit nieuwe lijden.

Periode 1659-1666.

Sterke stijging van de geboortecurve met onderbreking in 1661-1662. Onze berekening van de bevolkingscurve vertoont een parallelle stijging.

„Nu dat den vrede gemaect was, begon men alhaest overal te sorgen om de ongebruyckte ende vage landen te doen benooten. Ende alsoo de casselrie door alle de voorgaende verwoestingen seer onbevolckt was, quam er veel volck uut andere quartieren van Vlaenderen hun hier vestigen, omdat sij de landen goeden coop pachteden”³⁴, doch de zware lasten die op de bevolking bleven drukken waren „oorsaecke dat 't Veurnambacht sich niet gevougelick conde herstellen”³⁵.

De onderbreking van de curve in 1661-1662 moeten we waarschijnlijk toeschrijven aan de „soo groote dierte in de granen” die men in 1661 noteerde³⁶.

Periode 1667-1688.

De stijging van de geboortecurve wordt afgebroken, het niveau van de curve kan zich echter handhaven tot 1677. De inzinking van 1678-1679 wordt langzaam

---

³⁴ *Ibidem*, IV, p. 233. Inwijking bevestigd door de poortersboeken. S. A. V. 266.

³⁵ *Ibidem*, IV, p. 234.

³⁶ *Ibid.*, IV, p. 235. De oorzaak van de duurte was „omdat de granen in 't Oostland (daer de Hollanders jaerlicx er eene menichte gaen halen) vervrosen.” Alhoewel de oogst in Veurne-Ambacht niet mislukte onderging de prijs van het graan (24 guldens de rasiere) de weerslag van deze duurte.

hersteld. De vermindering van het bevolkingscijfer in deze periode is te aanvaarden, doch de daling van de bevolkingscurve tussen 1667 en 1677 is te scherp. De oorzaak hiervan ligt in het feit dat het punt 1677 berekend werd over de jaren 1673-1682.

De Devolutieoorlog (1667-1668), gepaard met nieuwe rampen ³⁷, zette de in 1660 begonnen wederopbloei stop. Door de vrede van Aken werd ons gewest bij Frankrijk ingelijfd. Het beeld dat P. Heinderijcx ons ophangt voor deze periode is minder gruwelijk, doch blijft donker gekleurd. Zware contributiën drukken op de bevolking. Deze lasten zijn zo zwaar geworden dat „ten zij datter middel gevonden wiert omme de partye-loopers hunnen bedryfriën te doen eyndigen, dat de lantslieden gingen moeten hunnen huysen verlaten, doordien sij sich daer niet voorder meer souden connen onthouden” ³⁸. Wel trad, ingevolge de tussenkomst van de magistraat van stad en kasselrij bij de intendant van West-Vlaanderen, een lichte verbetering in de toestand op, doch 1678 was rampzalig : „De casselrie van Veurne heeft noyt soo seer als desen jaere belast geweest... als de prochiën hunne reeckeningen deden te Meye 1678, bevondt men datter niet eene prochie in de casselrie was, die min oncosten hadde als thien guldens van 't gemet ende dat de gone van 't bloote, besonderlick die van langst de passagiën daer de Spangniaerds vele meer liepen, er van twaelf tot veerthien guldens vanden gemete gehadt hadden” ³⁹.

---

³⁷ *Ibid.*, IV, p. 250-251: de polderstreek wordt opnieuw onder water gezet.

³⁸ *Ibid.*, IV, p. 282.

³⁹ *Ibid.*, IV, p. 296.

Periode 1689-1697.

De geboortecurve daalt met een scherpe spits in 1693-1694. Deze daling wordt weerspiegeld in onze bevolkingscurve.

Sinds het hervatten van de oorlog in 1688 drukten de lasten (expeditiekosten, brandschattingen, enz.) almaar zwaarder op de reeds uitgeputte bevolking van de kasselrij, „mais l'année 1692 a esté celle de sa désolation entière et pour ainsy dire de sa destruction”⁴⁰. Op 4 September bezette de vijand Veurne en Diksmuide. Pas in Januari 1693, na een beleg van 10 dagen, werd Veurne heroverd. Deze belegering ging met nieuwe onheilen gepaard: „les soldats se crurent tout permis, rien ne leur échappa, non seulement dans les lieux de leur camps et de leur passage mais dans tout ceux ou le soldat peut atteindre: Oostduynkercke, St. Walburge, Adinkercke, Bewesterpoort furent entièrement bruslez, Wulpen, Beosterpoort, Steenkercke et Bulscamp le furent en partie et les habitants de tous les villages perdirent généralement tous leurs effets. Avekapelle, Eggewaertscapelle, Alveringem, Oeren, Wulveringem, Vinkem et St. Requieris firent aussy des pertes fort considérables... Les ennemies ayant ouvert en mesmes temps les écluses que la chastellenie de furnes entretient à Nieuport pour l'écoulement de ses eaux s'en servirent pour yonder des eaux de la mer plus de vingt sept mille mesures de terres dans les villages d'Oostduynkercke, Adinkercke, Bewesterpoort, Wulpen, Beosterpoort, Ramscappel, Stuivekenskerque, Caeskerque, Avecappel, Ascappel, Alveringem, Provisse, Loo, Oudecappel, Nieucappel, Wulveringem, Pollinchove, Houtem

⁴⁰ S. A. V. bundel 88: Mémoire sur l'estat de la chastellenie de furnes pendant la présente année 1693.

et dans les seigneuries du francq de Lille et de Bercle, ses terres, qui faisoient toutte la richesse de la chastellenie et quy la faisoient reputté pour une des meilleure de la flandre par le nombre de bestiaux qu'on y engrais-sait et par le burre renommé soubs le nom de burre de dixmude, que les habittants y retiroient de leurs vaches à lait, n'est depuis ce temps la qu'un vast étang de plus de deux lieux d'étendue et d'une lieu et demie de largeur, entrecouppé de quelques petites isles quy y sont formées par les terres les plus élevées. Le peu d'habittants qu'il y a peu demeuré se retirent tout les jours, perdant l'espérance de pouvoir rentrée dans leurs anciennes occupations, que les eaux de la mer laisseroit stériles pour plus de six ans quant même ont voudroit les en retirer présentement. *Voila quel estoit l'état de la malheureuse chastellenie de Furnes au commencement de cet année (1693). Bruslée depuis la chastellenie de Bergues et la Moure jusques à Nieuport, inondée depuis Nieuport jusq'au fort de la Cnocque et ruinée sans ressource dans toutes ses partyes. Un grand nombre de ses habittants morts, retirés ou dispersés, les autres épuissés et hors d'estat de se jamais rétablir*"⁴¹.

In November 1696 bleven nog steeds 26.000 gemet onbebouwd „tant par la désertion de plusieurs habitans que par les inondations”⁴².

De overeenkomst in de bevolkingsvermindering tussen 1655 en 1697 in de zeven door ons onderzochte

⁴¹ *Ibid.* Begin Juli 1693 veroorzaakten geweldige regens een dijkbreuk (IJzer). Meer dan 8000 gemet werd in Zuidschote, Noordschote, Reninge, Oost- en Westvleteren, Stavele, Hoogstade, Beveren en Haringe overstroomd.

⁴² S. A. V. Reg. 146 f° 16, Copie de l'extrait des registres du conseil d'estat 13 Novembre 1696. In 1697 verleent de magistraat aan verschillende dorpen gedeeltelijke vrijstelling van lasten „à cause des terres qui ont esté inondées et nouvellement reduittes en cultures” (R. A. Br. Kasselrij Veurne, Kasselrijrek. 1697-1698, f° 89.

gemeenten en in de kasselrij enerzijds ⁴³, van bovenstaande geboorte- en bevolkingscurven met de beschrijving van de kasselrij anderzijds, kan niet aan het toeval toegeschreven worden; ze bewijst dat de bekomen curven de evolutie van het bevolkingscijfer van gans de kasselrij in beeld brengen. Waar we bijgevolg in onze grafiek het bevolkingscijfer tussen 1640 en 1697 van 4.766 op 2.599 zien terugvallen, mogen we eenzelfde vermindering van 45 % voor het bevolkingscijfer van de kasselrij aanvaarden. Op deze basis bekomen we voor genoemd gebied volgende cijfers :

1640	:	24.701	inwoners
1655	:	16.184	"
1697	:	13.586	"

Hierboven zagen we dat de vergelijking van het bevolkingscijfer van de acht prochiën in 1655 en 1697 een vermeerdering van 23 % uitwees ⁴⁴. Bij het doorbladeren van de Jaarboeken van P. Heinderijcx valt het op dat deze streek veel minder onder de verschrikkingen van de oorlogen geleden heeft, zodat een stijging van het bevolkingscijfer aanvaardbaar is. We vermoeden dat verschillende vluchtelingen uit de kasselrij hun toevlucht in dit gebied zochten.

We hebben er reeds op gewezen, dat we voor de acht prochiën slechts over de parochieregisters van de gemeente Elverdinge konden beschikken. Wanneer we nu op de geboortecijfers van deze gemeente (periode 1630-1639) ⁴⁵ de coëfficiënt 42 toepassen dan bekomen we een bevolkingscijfer van ± 1.000 tegenover 600 in 1655, hetzij tussen beide data een vermindering van 40 %. Daar dit onderzoek slechts op de gegevens van één gemeente berust mogen we niet veralgemenen. We

⁴³ Zie hierboven, Handelingen dl. xc (1953), blz. 123.

⁴⁴ Zie hierboven, Handelingen dl. xc (1953), blz. 121.

⁴⁵ Zie hierboven, Handelingen dl. xc (1953), blz. 122.

menen echter niet ver van de werkelijkheid verwijderd te blijven wanneer we, evenals in de kasselrij, een vermindering van 35 % aanvaarden. Een theoretische berekening geeft op die manier :

$$\begin{aligned} 1640 &: 100 \\ 1655 &: 65 \\ 1697 &: 80 (1655 + 23 \%) \end{aligned}$$

hetzij tussen 1640 en 1697 een bevolkingsvermindering van 20 %. Op bovenstaande basis berekend verkrijgen we volgende bevolkingscijfers voor de acht prochiën :

$$\begin{aligned} 1640 &: 7.281 \\ 1655 &: 4.570 (1.030 \times 4 = 4.120) + 450 \text{ inwoners in Lokere }^{46} \\ 1697 &: 5.825 \end{aligned}$$

De gegevens omtrent het aantal weerbare mannen in de heerlijkheden zijn onvolledig. Aanvaarden we hier, gezien de ligging van het merendeel der heerlijkheden, dezelfde evolutie als voor de acht prochiën, dan bekomen we :

$$\begin{aligned} 1640 &: 2.302 \text{ inwoners} \\ 1655 &: 1.497 \quad " \\ 1697 &: 1.842 \quad " \end{aligned}$$

Resumerend hebben we :

	Kasselrij		AchtProchiën		Heerlijkheden		Totaal	
	in-woners	/Km ²	in-woners	/Km ²	in-woners	/Km ²	in-woners	/Km ²
1640	24.701	73,0	7.281	89,7	2.302	73,0	34.284	75,9
1655	16.184	47,7	4.570	56,3	1.497	47,5	22.251	49,3
1697	13.586	40,1	5.825	71,8	1.842	58,4	21.253	47,1

⁴⁶ Voor Lokere kennen we het aantal weerbare mannen niet. We hebben het bevolkingscijfer (1655) berekend in evenredigheid met het aantal inwoners in de andere prochieën.

Het bevolkingscijfer in 1697 uitgezonderd, hebben bovenstaande cijfers geen absolute waarde. We menen toch te mogen aanvaarden dat het bevolkingscijfer van Veurne-Ambacht in de loop van de zeventiende eeuw (1640-1697) met ongeveer 38 % verminderde ⁴⁷.

D. DALLE.

---

⁴⁷ In Brabant schijnt de vermindering van het aantal inwoners tussen 1650 en 1700 één derde te zijn. (H. PIRENNE, *Geschiedenis van België*, Gent, 1929, V, p. 58-59.)

BIJLAGE I

Bevolking en bevolkingsdichtheid, bewoning en samenstelling der huisgezinnen in Veurne-Ambacht, naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

Gemeenten	Oppervlakte ¹		bevolking		huizen		huisgezinnen	
	gemet	roeden	aantal	dicht- heid ² /Km ²	aantal ³	bewoning	aantal	pers./gezin
Adinkerke	2216	132	279	28,9	58	4,81	61	4,57
Alveringem	4247	000	903	48,9	183	4,93	188	4,80
Avekapelle	1020	211	258	58,1	50	5,16	61	4,22
Beveren	2666	190	709	61,1	149 + 2	4,75	155	4,57
Bulskamp	1780	290	323	41,7	56	5,76	74	4,36
Eggewaartkapelle	1115	150	341	70,3	68	5,00	77	4,48
Gyverinkhove	870	204	245	64,7	53 + 2	4,62	60	4,08
Haringe	2588	076	852	74,8	186 + 3	4,58	188	4,54
Hoogstade	1246	292	260	48,0	51 + 1	5,09	57	4,56
Houtem	2766	114	609	50,6	124	4,91	132	4,61
Izenberge	995	157	335	87,4	74 + 3	4,52	74	4,52
Kaaskerke	1373	206	123	20,6	23	5,34	23	5,34
Koksijde ⁴	1504	116	194	29,6	34	5,70	39	4,97
Krombeke	424	260	95	51,4	22	4,31	22	4,31
Lampernisse	3288	109	213	14,9	47	4,53	51	4,17
Leisele	3454	150	754	50,2	164	4,59	165	4,57

Lo (dorp)	3120	000	561	41,1	98 + 2	5,72	109	5,14
Oeren	650	096	111	39,2	22	5,04	24	4,62
Oostduinkerke	2300	124	343	34,2	70 + 1	4,90	83	4,13
Oostkerke	880	061	112	29,2	27	4,14	29	3,86
Oostvleteren	2504	000	534	49,0	115	4,64	121	4,41
Oudekapelle	854	093	105	28,2	21	5,00	21	5,00
Pervijze	2086	272	124	13,6	25 + 21	4,96	31	4,00
Pollinkhove	3100	197	712	52,8	148	4,81	148	4,81
Proven	2007	208	445	55,9	93 + 5	4,78	96	4,63
Ramskapelle	4480	157	342	17,5	72 + 13	4,75	72	4,75
St Joris								
Reninge	3797	191	623	37,7	115 + 1	5,41	122	5,10
St Rijkers	818	294	147	41,3	27	5,44	31	4,74
Stavele	2440	150	552	52,0	118	4,67	119	4,63
Steenkerke	2675	150	356	30,6	69	5,15	71	5,00
Stuivenskerke	1261	190	90	16,4	13	6,92	13	6,92
Stuivenskerke								
Veurne BOP s	2198	152	164	17,1	31 + 1	5,29	34	4,82
Veurne BWP	2146	291	255	27,3	47	5,42	48	5,31
Vinkem	1165	263	276	54,4	58	4,75	58	4,75
Westvleteren	1764	056	364	47,4	73	4,98	73	4,98
Wulpen-Boitsh.	3488	230	342	22,5	72	4,75	81	4,22
Wulveringem	2105	201	506	55,2	104	4,86	114	4,43
Zoetenaai	476	046	14	6,7	3	4,66	5	2,80
	77886	089	13571	40,1	2763 + 55	4,94	2930	4,63
Kloosterlingen :								
Haringe			3					
Stavele			12					
	77886	089	13586	40,1				

Gemeenten	Oppervlakte		Bevolking		Huizen		Huisgezinnen	
	gemet	roeden	aantal	dichtheid /Km ²	aantal	bewoning	aantal	huis-pers./gezin
Elverdinge	2200	000	800	83,6	152	5,26	171	4,67
Lokere	1307	150	485	85,3	89 + 7	5,44	106	4,57
Noordschote	2824	000	811	66,0	135	6,00	143	5,67
Zuidschote								
Reningelst	3531	000	1072	69,8	196	5,47	229	4,67
Vlamertinge	2856	000	846	68,0	148	5,71	186	4,54
Watou	5332	200	1487	64,0	303	4,90	320	4,64
Woesten	607	000	324	123,0	64	5,00	72	4,50
	18658	050	5825	71,8	1087 + 7	5,35	1227	4,74
HEERLIJKHEDEN								
Berle ⁶	653	107	161	57,5	35	4,60	35	4,60
Nieuwkapelle	1800	000	360	46,1	76	4,73	76	4,73
Vrije van Rijsel ⁷	1628	299	177	25,2	34 + 4	5,20	45	3,95
Elsdammne	105	000	92	204,4	19	4,84	19	4,84
Vrije in Crombeke ⁸	844	200	336	92,0	70	4,80	78	4,30
Zwijnland ⁹	665	000	244	84,3	63	3,87	64	3,81
Coppennolle ¹⁰	190	000	69	83,0	12	5,75	12	5,75
Heerl. Tempeliers ¹¹	30	000	66	597,6	14	4,71	14	4,71
Heerl. Diepzele ¹²	7	218	22	733,3	4	5,50	5	4,40
Heerl. Couthove ¹³	218	000	35	37,2	7	5,00	7	5,00
Laatschip Reninge ¹⁴	240	000	124	119,2	23	5,39	27	4,59
Hofland in Reninge ¹⁶	530	000	156	67,8	33	4,72	38	4,10
	7267	182	1842	58,4	390 + 4	4,72	420	4,38
<i>Lo stad</i>			429		94 + 10	4,56	105	4,08
+ kloosterlingen			45					
			474					

Nota's (Bijlage I)

¹ Oppervlakten afgenomen van „Cadaster door den welken men promptelick can vinden hoe vele ider prochie ende heerlickhede vande Casselrie van Veurne moeten draeghen in alle sorten van lasten, ommestellinghen ofte pointinghen soo in ghelde, fouragiën, pioniers, peerden, waeghens als andere die bij de selve casselrie moeten gedreghen ofte ghelevert worden, volgens den transport vande jaere 1631. Ghemaect door Guilliamus Blaeuvoet, schepen ende Cuerheere midtsgaders gheswoeren deelsman, pryser ende lantmeter der stede ende casselrie van Veurne, uut crachte van commissie van mijn edele heeren Burghmeesters, Lanthouders, Schepenen ende Cuerheers der voornoemde stede ende casselrie, anno 1711. (S. A. V. Reg. 908).

² 1 gemet = 43 à 44 aren; 1 Km² = 230 gemet.

³ Het eerste cijfer duidt de bewoonde huizen aan, het tweede de onbewoonde.

⁴ Koksyde + St. Walburga.

⁵ Beoosterpoort + 's Heerwillemskapelle.

⁶ K. De Flou, *Woordenboek der Toponymie van West Vlaanderen*, I, p. 840: „eene heerlijkheid, ook geheeten het vrije van Cassel. gelegen in de gemeenten Sint-Catheline-Capelle (Pervijze), Pervijze, Eggewaertskapelle, Ramskapelle, St. Joris, Eessen en ook elders in Veurne Ambacht.”

⁷ Sint Jacobskapelle.

⁸ R. A. Br., Chastellenie de Furnes, bundel 253 „Seigneurie du francq de Crombecque ... enclavez dans la paroisse de Crombeque”.

⁹ R. A. Br. *ibid.*, „Seigneurie de Swijlande, dépendance des huit paroisse enclavez dans Poperinghe, Watou, Proven, Crombeke et West Vleteren.”

¹⁰ *Ibid.*: „Seigneurie, dépendance des huit paroisses, enclavez dans la paroisse de St. Jean à Poperinghe.”

¹¹ *Ibid.*: „Seigneurie de Templier, dépendance des huit paroisses, enclavez dans les paroisses d'Oost et West-Vleteren.” Cnf. De Flou, *op. cit.* XV, 748-749.

¹² *Ibid.*: „Seigneurie de Diepzele, Eversam en Crombecq.” Cnf. De Flou, *op. cit.* 111, 238.

¹³ *Ibid.*: „Seigneurie de Couthove,... enclavez de Poperinghe et Proven.” Cnf. DE FLOU, VIII, 582.

¹⁴ Heerlijkheid in Reninge (DE FLOU, *op. cit.* XIII, 470).

¹⁵ Heerlijkheid in Reninge (DE FLOU, *op. cit.* XIII, 470).

BIJLAGE II

Samenstelling van de bevolking in Veurne-Ambacht, naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

Gemeente ¹	Mannen	Vrouwen	Knechten	Meiden	jongens + 14 jaar	meisjes + 12 jaar	jongens — 14 jaar	meisjes — 12 jaar	Totaal
Adinkerke (11 Se.)	57	55	17	19	15	14	53	49	279
Alveringem ² (19 Se.)	180	174	87	67	43	43	175	134	903
Avekapelle ³ (16 Se.)	52	54	18	14	9	8	61	42	258
Beveren ⁴ (18-20 Se.)	148	149	58	44	34	32	122	122	709
Bulskamp (11 Se.)	65	64	27	25	13	12	65	52	323
Eggewaartskapelle (16 Se.)	66	73	25	15	14	9	69	70	341
Gyverinkhove ⁵ (18 Se.)	51	55	20	14	14	15	37	39	245
Haringe ⁶ (15 en vgl. Se.)	181	178	79	79	43	36	127	132	855
Hoogstade ⁷ (18 Se.)	53	46	23	23	22	13	40	40	260
Houtem ⁸ (11 Se.)	129	125	58	47	27	15	105	103	609
Izenberge ⁹ (24 Se.)	74	66	33	23	15	9	68	47	335
Kaaskerke (20 Se.)	18	22	15	13	10	5	24	16	123
Koksijde (z. d. Se.)	38	37	23	12	9	15	36	24	194
Krombeke ¹⁰ (20 Se.)	24	27	11	7	3	2	9	12	95
Lampnissse ¹¹ (24 Se.)	48	42	16	15	11	10	42	29	213

157	158	66	57	30	26	142	118	754
100	96	62	63	21	21	99	99	561
21	22	6	7	8	7	25	15	111
74	78	22	13	17	14	57	68	343
27	26	11	12	14	5	11	6	112
118	113	47	43	11	15	104	83	534
20	19	9	12	0	5	23	17	105
27	27	10	11	3	2	20	24	124
157	152	61	69	30	21	103	119	712
90	91	30	20	27	36	91	60	445
52	54	13	21	5	3	41	60	249
112	114	59	59	34	101	45	99	623
19	20	10	10	2	1	18	13	93
30	29	7	9	6	14	24	28	147
129	108	74	42	23	34	91	63	564
64	64	35	32	18	18	65	60	356
13	12	18	8	1	4	25	9	90
32	33	20	14	10	6	31	18	164
46	47	31	26	9	11	43	42	255
53	51	38	21	12	11	50	40	276
72	71	19	15	14	8	80	85	364
74	69	34	26	20	20	53	46	342
101	102	43	38	14	19	90	90	506
5	2	1	1	1	1	1	2	14
2777	2725	1236	1046	612	641	2374	2175	13586

Bijlage II (vervolg)

Gemeente	Mannen	Vrouwen	Knechten	Meiden	jongens		meisjes		Totaal
					+ 14 jaar	+ 12 jaar	— 14 jaar	— 12 jaar	
Elverdinge (z. d.)	145	147	74	60	36	28	155	155	800
Lokere (z. d.)	77	91	34	25	34	24	112	88	485
Noordschote (z. d.)	79	74	57	59	27	26	96	82	500
Reningelst (15 Nov.)	192	206	86	77	71	81	185	174	1072
Vlamertinge (z. d.)	152	161	65	63	44	34	171	156	846
Watou (18 Nov.)	287	283	98	93	75	77	305	269	1487
Woesten (26 Oc.)	63	64	22	18	19	15	59	64	324
Zuidschote (z. d.)	51	51	42	29	19	22	50	47	311
	1046	1077	478	424	325	307	1133	1035	5825
HEERLIJKHEDEN									
Berle (11 Se.)	31	30	11	13	6	11	22	37	161
Nieuwkapelle (20 Se.)	71	74	41	38	12	8	55	61	360
Vrije van Rijsel (20 Se.)	45	40	14	13	9	11	19	26	177
Elsendamme (29 Oc.)	19	18	10	7	6	4	12	16	92
Vrije in Crombeke (12 Nov.)	68	71	22	20	23	19	61	52	336
Zwijnlant (z. d.)	60	58	4	12	8	8	46	48	244
Coppennolle (20 Oc.)	11	12	4	6	1	2	20	13	69
Templiers (z. d.)	14	11	4	2	3	4	19	9	66
Heerl. Diepezele (9 Nov.)	3	5	0	0	1	2	22	7	22
Heerl. Couthove (z. d.)	6	7	3	3	5	1	6	4	35
Laatschip Reninge (26 Oc.)	23	23	6	8	7	6	30	21	124
Hofland Reninge (z. d.)	31	32	21	14	8	6	20	24	150
	382	381	140	136	89	82	314	318	1842
Lo stad (11 Se.) ²⁰	105	108	35	33	18	17	80	78	474

Nota's (Bijlage II)

¹ Achter de naam van de gemeente geven we tussen haakjes de datum van de telling; daar alle tellingen in 1697 gebeurden hebben we ons bepaald tot de opgave van dag en maand, die laatste hebben we afgekort tot Se. (van September) en Oc. voor October. Wij hebben de afzonderlijke lijsten zorgvuldig nagezien en de fouten (meestal van optellingen) verbeterd. In nota geven we die verbeteringen onder de verkorting Verb. aan. I.p.v. betekent: in plaats van.

² Verb.: meisjes — 12 j. 134 i. p. v. 144; totaal: 903 i. p. v. 900.

³ Verb.: 52 mannen i. p. v. 51; 54 vrouwen i. p. v. 53; 9 jongens + 14 j. i. p. v. 8; 61 jongens — 14 j. i. p. v. 60; 42 meisjes van — 12 j. i. p. v. 41.

⁴ Verb.: 148 mannen i. p. v. 155; 149 vrouwen i. p. v. 129.

⁵ Verb.: 51 mannen i. p. v. 49; 14 meiden i. p. v. 15; totaal: 245 i. p. v. 244.

⁶ Verb.: 181 mannen i. p. v. 173; totaal: 855 i. p. v. 847.

⁷ Verb.: 53 mannen i. p. v. 51; totaal: 260 i. p. v. 258.

⁸ Verb.: 129 mannen i. p. v. 132; 125 vrouwen i. p. v. 122.

⁹ Verb.: totaal: 335 i. p. v. 339.

¹⁰ In de telling worden de gehuwde vrouwen niet aangegeven. We telden 21 mannen en 3 weduwnaren i. p. v. 22 mannen en 3 weduwnaren. Van de andere kant telden we 6 vrouwen gezinshoofden. Dit laatste cijfer moet met 21 gehuwde vrouwen verhoogd worden.

¹¹ Verb.: 48 mannen i. p. v. 51; 42 vrouwen i. p. v. 39.

¹² Verb.: 21 mannen i. p. v. 20.

¹³ Verb.: 27 mannen i. p. v. 25.

¹⁴ Verb.: 90 mannen i. p. v. 93; 91 vrouwen i. p. v. 88.

¹⁵ Verb.: 52 mannen i. p. v. 55; 54 vrouwen i. p. v. 51.

¹⁶ Verb.: 117 mannen i. p. v. 119; 108 vrouwen i. p. v. 106; het aantal mannen moet verhoogd worden met 12 monniken.

¹⁷ Verb.: 64 mannen i. p. v. 62; totaal: 356 i. p. v. 352.

¹⁸ Het beroep der gezinshoofden wordt niet vermeld.

¹⁹ Verb.: totaal: 506 i. p. v. 508.

²⁰ Verb.: 78 meisjes — 12 j. i. p. v. 68.

BIJLAGE III

Beroepsstructuur van de bevolking in Veurne-Ambacht naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

	land- en tuinbouw	arbeiders	voedingsnijverheid (groot) ¹	voedingsnijverheid (klein) ²	textielnijverheid	kledingsnijverheid	lederbewerking	bouwnijverheid ³	landelijke ambachten ⁴	verkeer	handel	herbergen	diverse	ambten ⁵	zonder beroepsvermelding	Totaal
Adinkerke	24	19	-	-	1	1	-	3	1	1	1	-	4	4	5	61
Alveringem	88	42	8	3	6	2	4	7	4	2	-	4	6	6	6	188
Avekapelle	17	26	1	1	-	2	3	2	2	-	-	2	3	3	2	63 ⁶
Beveren	71	20	4	2	6	-	5	4	2	1	7	10	2	6	15	155
Bulskamp	21	27	1	-	1	1	1	2	1	1	-	2	3	5	9	74
Eggewaartskapelle	21	30	2	-	4	1	1	5	-	-	-	3	1	3	6	77
Gyverinkhove	25	14	2	-	1	1	1	3	3	-	-	2	2	3	3	60
Haringe	63	11	6	12	4	6	11	14	5	4	11	9	10	16	6	188
Hoogstade	28	10	2	-	-	1	2	2	2	-	-	3	2	4	1	57
Houtem	56	45	-	1	5	1	1	3	3	2	-	3	6	3	3	132
Izenberge	31	33	1	-	-	-	-	-	1	-	-	3	2	-	3	74
Kaaskerke	15	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	3	24 ⁷

Koksijde	26	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	39
Krombeke	17	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	22
Lampernisse	17	20	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	51
Lelsele	104	35	3	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	165
Lo (dorp)	66	21	3	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	113 ⁸
Oeren	13	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	24
Oostduinkerke	23	40	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12	83
Oosterke	15	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	29
Oostvleteren	44	40	1	5	3	4	4	3	5	2	4	1	2	4	1	1	2	4	1	121
Oudekapelle	5	8	2	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	21
Pervijze	10	10	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	31
Pollinkhove	73	31	1	2	2	3	8	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	8	9	148
Proven	51	4	2	1	1	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	11	97 ⁹
Ramskapelle	26	20	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	55 ¹⁰
Reninge	54	44	3	3	2	1	2	3	2	1	2	3	3	3	2	2	2	5	1	123 ¹¹
St Joris	13	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	18
St Rijckers	12	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	31
Stavele	62	28	4	-	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	7	2	119
Steenkerke	36	14	1	-	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	7	71
Stuivekenskerke	11	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	13
Veurne BOP	25	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	34
Veurne BWP	31	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	5	49 ¹²
Vinken	geen gegevens																			
Westvleteren	29	20	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	17	73
Wulpen-Boits	38	22	-	1	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	6	81
Wulveringem	40	25	3	-	3	2	1	3	5	2	1	3	5	2	1	3	5	5	16	114
Zoetenaiae	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5
TOTAAL	1302	728	61	24	47	31	47	83	51	26	36	87	65	115	180	2883				

	land- en tuintouw	arbeiders	voedingsnijverheid (groot) ¹	voedingsnijverheid (klein) ²	textiel- nijverheid	kledings- nijverheid	lederbewerking	bouw- nijverheid ³	landelijke ambachten ⁴	verkeer	handel	herbergen	diverse	ambten ⁵	zonder beroeps- vermelding	Totaal
Elverdinge	55	50	3	-	2	2	3	1	3	-	-	6	3	5	38	171
Lokere	37	11	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	4	47	106
Noordschote	42	11	4	-	3	2	1	2	-	1	-	1	-	5	16	88
Reningelst	97	68	4	-	2	1	2	3	7	-	1	6	6	7	25	229
Vlamertinge	59	44	3	2	5	-	1	6	4	-	-	7	3	3	49	186
Watou	188	37	8	1	2	5	2	6	5	-	2	7	1	17	39	320
Woesten	23	20	3	-	2	1	2	2	2	-	1	2	2	4	10	74 ¹³
Zuidschote	25	3	2	1	4	2	-	2	2	1	-	3	1	4	5	55
	526	244	29	4	20	13	11	22	23	2	4	36	17	49	229	1229

BIJLAGE IV

Knechten en Meiden in Veurne-Ambacht naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

Gemeente	in dienst van landbouwers		in dienst van niet-landbouwers	
	knechten	meiden	knechten	meiden
Adinkerke	16	13	1	6
Alveringem	70	48	17	19
Avekapelle	16	13	2	1
Beveren	50	35	8	9
Bulskamp	22	21	5	4
Eggewaartskapelle	23	15	2	—
Gyverinkhove	12	9	8	5
Haringe	59	41	20	38
Hoogstade	18	18	5	5
Houtem	45	38	13	9
Izenberge	23	16	10	7
Kaaskerke	14	11	1	2
Koksijde	22	11	1	1
Krombeke	11	7	—	—
Lampernisse	16	14	—	1
Leisele	62	51	4	6
Lo	51	58	11	5
Oeren	6	7	—	—
Oostduinkerke	19	13	3	—
Oostkerke	10	10	1	2
Oostvleteren	41	31	6	12
Oudekapelle	8	7	1	5
Pervijze	10	10	—	1
Pollinkhove	49	54	12	15
Proven	21	16	9	4
Ramskapelle	11	16	2	5
Reninge	53	47	6	12
St Joris	10	9	—	1
St Rijkers	5	6	2	3
Stavele	58	34	16	8
Steenkerke	29	28	6	4
Stuivekenskerke	18	8	—	—
Beoosterpoort	20	14	—	—
Bewesterpoort	27	22	4	4
Vinkem	?	?	?	?
Westvleteren	18	15	1	—
Wulpen	30	23	4	3
Wulveringem	31	28	12	10
Zoetenaiae	1	1	—	—
	1005	818	193	207

Bijlage IV (vervolg)

ACHT PROCHIËN

Gemeente	in dienst van landbouwers		in dienst van niet-landbouwers	
	knechten	meiden	knechten	meiden
Elverdinge	64	46	10	14
Lokere	30	19	4	6
Noordschote	50	48	7	11
Reningelst	69	58	17	19
Vlamertinge	60	51	5	12
Watou	82	74	16	19
Woesten	19	13	3	5
Zuidschote	33	24	9	5
	407	333	71	91

HEERLIJKHEDEN

Berle	8	9	3	4
Nieuwkapelle	39	35	2	3
Vrije v. Rijsel	13	12	1	1
Elsendamme	9	5	1	2
Vrije Krombeke	17	15	5	5
Zwijmland	4	6	—	6
Coppenolle	3	6	1	—
Templiers	2	2	2	—
Diepzele	—	—	—	—
Couthove	3	3	—	—
Laatschip in Renin.	4	5	2	3
Hofland in Reninge	17	11	4	3
	119	109	21	27
<i>Lo (stad)</i>	—	—	35	33

BIJLAGE V

Arme huisgezinnen in Veurne-Ambacht naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

Gemeente	zonder beroep	andere	totaal	% tot. bevolking
Adinkerke	2	6 ¹	8	13,1
Alveringem	—	—	—	—
Avekapelle	3	2 ²	5	8,3
Beveren	9	8 ³	17	10,9
Bulskamp	5	8 ³	13	17,5
Eggewaartskapelle	6	1 ⁴	7	9,0
Gyverinkhove	—	3 ⁵	3	5,0
Haringe	—	—	—	—
Hoogstade	—	5 ⁶	5	8,7
Houtem	—	5 ⁷	5	3,7
Izenberge	—	—	—	—
Kaaskerke	3	—	3	13,0
Koksijde	—	—	—	—
Krombeke	1	—	1	4,5
Lampernisse	1	1 ²	2	7,8
Leisele	—	—	—	—
Lo	5	1 ⁸	6	5,5
Oeren	2	1 ⁹	3	12,5
Oostduinkerke	1	—	1	1,2
Oostkerke	2	—	2	6,9
Oostvleteren	—	—	—	—
Oudekapelle	1	—	1	4,7
Pervijze	3	1 ²	4	1,2
Pollinkhove	3	—	3	2,0
Proven	—	—	—	—
Ramskapelle	—	—	—	—
Reninge	—	—	—	—
St Joris	—	—	—	—
St Rijkers	—	—	—	—
Stavele	—	—	—	—
Steenkerke	7	—	7	9,8
Stuivekenskerke	—	—	—	—
Beoosterpoort	—	—	—	—
Bewesterpoort	3	1 ²	4	8,3
Vinkem	—	—	—	—
Westvleteren	17	—	17	2,3
Wulpen	6	—	6	7,4
Wulveringem	9	—	9	7,9
Zoetenaiae	1	—	1	20,0
	90	43	133	4,6

ACHT PROCHIËN

Bijlage V (vervolg)

Gemeente	zonder beroep	andere	totaal	% tot. bevolking
Elverdinge	36	—	36	21,0
Lokere	44	—	44	41,5
Noordschote	15	—	15	17,0
Reningelst	20	7 ¹⁰	27	11,7
Vlamertinge	31	1 ²	32	17,2
Watou	31	—	31	9,7
Woesten	5	3 ²	8	11,1
Zuidschote	5	—	5	8,0
	187	11	198	16,1

HEERLIJKHEDEN

Berle	2	—	2	5,7
Nieuwkapelle	9	—	9	11,6
Vrije van Rijssel	—	—	—	—
Elsendamme	4	—	4	21,0
Vrije in Krombeke	18	—	18	23,0
Zwijnland	10	—	10	15,6
Coppernolle	—	2 ²	2	16,6
Templiers	2	—	2	14,2
Diepzele	2	—	2	40,0
Couthove	1	—	1	14,2
Laatschip Reninge	—	—	—	—
Hofland Reninge	5	—	5	13,1
	53	2	55	13,4
Lo (stad)	—	3 ¹¹	3	2,8
Totaal Veurne-Ambacht	330	59	389	8,3

¹ 5 arbeiders, 1 landbouwer. — ² enkel arbeiders. — ³ 7 arbeiders, 1 schoenmaker. — ⁴ 1 wever. — ⁵ 1 chirurg, 2 landbouwers. — ⁶ 1 koster, 4 landbouwers. — ⁷ 2 arbeiders, 1 timmerman, 1 schipper, 1 herbergier. — ⁸ 1 kleermaker. — ⁹ 1 herbergier. — ¹⁰ 5 arbeiders, 1 wever en 1 oude-schoenmaker. — ¹¹ 1 wever, 1 verwer, 1 ketellapper.

BIJLAGE VI

Bevoorrechte Standen in Veurne-Ambacht, naar de volkstelling van 1697.

KASSELRIJ

Gemeente	adel	geestelijkheid	Gemeente	adel	geestelijkheid
Adinkerke	—	2	Oostkerke	—	1
Alveringem	4	3	Oostvleteren	—	2
Avekapelle	—	1	Oudekapelle	—	—
Beveren	—	1	Pervijze	—	—
Bulskamp	—	2	Pollinkhove	2	2
Eggewaartsk.	—	—	Proven	—	2
Gyverinkhove	1	2	Ramskapelle	—	1
Haringe	3	4 ¹	Reninge	—	2
Hoogstade	—	2	St Joris	—	1
Houtem	—	2	St Rijkers	2	1
Izenberge	1	2	Stavele	—	14 ²
Kaaskerke	—	—	Steenkerke	—	2
Koksijde	—	2	Stuivekenssk.	—	—
Krombeke	—	—	Veurne (BOP)	—	—
Lampernisse	—	2	Veurne (BWP)	—	—
Leisele	1	2	Vinkem	1	2
Lo (dorp)	—	—	Westvleteren	—	—
Oeren	—	1	Wulpen	—	2
Oostduinkerke	—	1	Wulveringem	1	2
			Zoetenaai	—	—
				16	63

Bevoorrechte standen = 2,7 % van totaal aantal huisgezinnen.

¹ 3 monniken (Karmelieten) inbegrepen.

² 12 monniken van de abdij Eversam inbegrepen.

Bijlage VI (vervolg)

ACHT PROCHIËN

Gemeente	adel	geestelij- kheid	Gemeente	adel	geestelij- kheid
Elverdinge	-	2	Vlamertinge	-	-
Lokere	-	2	Watou	2	2
Noordschote	-	1	Woesten	-	1
Reningelst	1	3	Zuidschote	-	1
				3	12

Bevoorrechte standen = 1,2 % van totaal aantal huisgezinnen.

HEERLIJKHEDEN

Gemeente	adel	geestelij- kheid	Gemeente	adel	geestelij- kheid
Berclé	-	-	Elsendamme	-	1
Nieuwkapelle	-	-	andere heerl.	-	-
Vrije v. Rijsel	-	-			
				-	1

Bevoorrechte standen = 0,2 % van totaal aantal huisgezinnen.

Lo stad | - | 28¹ |

Bevoorrechte standen = 2,6 % van totaal aantal huisgezinnen.

Totaal

Veurne-Ambacht | 19 | 104 |

Bevoorrechte standen = 26,6 % van totaal aantal huisgezinnen.

¹ 16 monniken en 12 zusters.

BIJLAGE VII

Weerbare mannen in Veurne-Ambacht (September 1655).

KASSELRIJ¹

Gemeente	aantal mannen 18 - 60 j.	Gemeente	aantal mannen 18 - 60 j.
Adinkerke	70	Oostkerke	41
Alveringem	275	Oostvleteren	113
Avekapelle	81 ²	Oudekapelle	33
Beveren	245	Pervijze	80
Bulskamp	55	Pollinkhove	181
Eggewaartskapelle	60	Proven	64
Gyverinkhove	95	Ramskapelle	101
Haringe	262	Reninge	274 ⁴
Hoogstade	95	St Joris	31
Houtem	150	St Rijkers	36
Izenberge	66	Stavele	242
Kaaskerke	27	Steenkerke	93
Koksijde	76	Stuivekenskerke	23
Krombeke	33	Veurne (BOP)	58
Lampernisse	70	Veurne (BWP)	56
Leisele	235 ³	Vinkem	89
Lo	184	Westvleteren	107
Oeren	22	Wulpen	117
Oostduinkerke	77	Wulveringen	123
		Zoetenaai	6
			4046

¹ De gegevens zijn genomen uit : „Lijste van de personen... van de oude van achtthien jaeren tot tsestich, capabel om waepenen te draeghen” gedateerd op September 1655, en voorhanden op het Stadsarchief te Veurne, Bundel 1004.

² Waarvan 6 vermeld als onbekwaam (ziek).

³ Dit cijfer is van ons, het steunt op de „lootynghe vande thiende man” (23).

⁴ De lijsten voor Reninge vermelden 343 weerbare mannen. In dit totaal zijn echter de weerbare mannen van de heerlijkheden Laatschip in Reninge (25) en Hofland in Reninge (44) begrepen.

Bijlage VII (vervolg)

ACHT PROCHIËN

Gemeente	aantal mannen 18 - 60 j.		aantal mannen 18 - 60 j.
Elverdinge	150	Reningelst	210
Lokere	ontbreekt	Vlamertinge	200
Noordschote	184	Watou	242
Zuidschote		Woesten	44
			1030

HEERLIJKHEDEN

Berle	22	Coppernolle	ontbreekt
Nieuwkapelle	113	Templiers	ontbreekt
Vrije v. Rijsel	ontbreekt	Diepzele	ontbreekt
Elsendamme	28	Couthove	ontbreekt
Vrije Krombeke	50	Laatschip Reninge	25
Zwijnland	ontbreekt	Hofland Reninge	44
<i>Lo stad</i>	ontbreekt		

BIJLAGE VIII

GEBORTEN VAN 1636-1702

I. Jaarlijkse cijfers ¹.

	Avekapelle	Beveren	Hoogstade	Lampernisse	Oostduinkerke	Pollinkhove	Stuivekenskerke	Totaal
1636	20	56	23	20	31	55	[11]	216
1637	17	51	27	18	26	51	[11]	201
1638	17	47	28	12	24	44	[12]	184
1639	19	48	14	14	29	41	11	176
1640	23	46	31	16	32	55	9	212
1641	12	35	25	18	25	33	13	161
1642	23	57	27	19	26	48	12	212
1643	30	55	27	18	28	47	13	218
1644	28	54	33	24	26	57	13	235
1645	18	46	21	15	19	58	10	187
1646	16	27	14	12	16	29	11	125
1647	2	28	13	3	3	32	—	81
1648	6	19	20	8	4	19	—	76
1649	3	30	16	17	9	29	—	104
1650	12	41	13	13	—	50	5	134
1651	6	35	18	15	—	50	10	134
1652	5	17	17	12	13	32	8	104
1653	18	37	14	16	14	49	9	157
1654	9	48	17	15	22	49	4	164
1655	16	44	23	15	18	46	17	179
1656	19	64	18	19	27	46	8	201
1657	14	47	[18]	13	20	62	10	166
1658	—	28	16	11	9	24	4	92

¹ Opgemaakt naar de parochieregisters. — Voor enkele jaren ontbreken de parochieregisters; voor die jaren hebben we een gemiddeld cijfer genomen. Deze cijfers staan tussen []. De parochieregisters van Avekapelle, Beveren, Hoogstade, Lampernisse en Oostduinkerke worden op het Rijksarchief te Brugge bewaard. De parochieregisters van de gemeenten Stuivekenskerke en Pollinkhove berusten ter griffie Veurne.

	Avekapelle	Beveren	Hoogstade	Lampernisse	Oostduinkerke	Pollinhove	Stuivekenskerke	Totaal
1659	11	27	15	14	7	22	7	103
1660	12	48	26	15	15	48	13	177
1661	13	38	30	15	12	41	6	155
1662	13	34	16	10	18	32	10	133
1663	12	43	22	20	26	45	10	178
1664	21	40	21	14	22	63	9	190
1665	14	45	20	20	31	52	11	193
1666	19	53	32	14	27	62	12	219
1667	12	43	19	14	23	52	10	173
1668	12	44	27	19	21	54	8	185
1669	18	40	30	16	21	45	15	185
1670	14	48	18	12	20	41	8	161
1671	13	55	26	11	22	47	13	187
1672	9	52	30	14	22	50	13	190
1673	19	54	34	15	25	51	10	208
1674	8	44	23	20	14	63	4	176
1675	21	51	26	18	20	62	11	209
1676	14	51	29	17	23	53	5	192
1677	9	59	24	14	28	56	13	203
1678	10	33	26	15	16	44	12	156
1679	9	24	17	10	25	37	8	130
1680	12	46	19	15	12	33	9	146
1681	16	36	23	9	18	42	9	153
1682	11	39	21	13	20	48	1	153
1683	15	44	24	9	29	50	7	178
1684	16	42	23	12	20	58	10	181
1685	15	39	19	14	24	46	7	164
1686	19	53	23	11	26	54	7	193
1687	17	42	28	13	22	50	8	180
1688	15	48	16	11	27	52	8	177
1689	11	59	26	12	20	46	5	179
1690	19	48	19	9	24	46	11	176
1691	14	46	19	14	24	36	6	159
1692	13	34	24	11	26	51	10	169
1693	13	41	21	12	6	36	5	134
1694	17	22	12	8	8	30	1	98
1695	15	44	17	10	21	48	6	161
1696	12	34	22	12	27	42	8	157
1697	19	44	18	9	20	52	6	168

	Avekapelle	Beveren	Hoogstade	Lampernisse	Oostduinkerke	Pollinkhove	Stuivekenskerke	Totaal
1698	10	43	15	15	32	58	8	181
1699	7	51	25	12	23	47	10	175
1700	12	49	22	11	27	64	9	194
1701	16	61	19	18	30	57	8	209
1702	15	41	22	11	19	55	4	167

II. Tienjaarlijkse tabellen.

Gemeente	1636- 1645	1651- 1660	1663- 1672	1673- 1682	1683- 1692	1693- 1702
Avekapelle	207	125	144	129	154	136
Beveren	495	395	463	437	455	430
Hoogstade	256	182	245	242	221	193
Lampernisse	174	145	154	146	116	98
Oostduinkerke	266	145	235	201	242	233
Pollinkhove	489	428	501	489	489	479
Stuivekenskerke	115	90	109	82	79	65
Totaal	2002	1510	1851	1726	1756	1634

BIJLAGE IX

HUWELIJKEN VAN 1636-1702 ¹

	Avekapelle	Beveren	Hoogstade	Lampernisse	Oostduinkerke	Pollinkhove	Stuivekenskerke	Totaal
1636	—	20	1	4	8	6	3	42
1637	5	8	6	3	5	12	3	42
1638	5	12	4	2	10	13	3	49
1639	6	14	4	5	7	14	3	53
1640	5	11	8	3	9	6	2	44
1641	3	11	5	6	9	16	1	51
1642	6	17	9	4	7	14	3	60
1643	9	11	7	10	8	18	3	66
1644	7	11	5	6	4	20	4	57
1645	9	9	10	6	9	18	4	65
Totaal	55	124	59	49	76	137	29	529
1651	9	7	4	1	—	3	3	27
1652	11	9	4	4	2	10	4	44
1653	7	13	2	4	3	9	3	41
1654	6	18	13	1	5	5	3	51
1655	12	12	11	2	6	13	3	59
1656	12	15	6	2	2	6	2	45
1657	5	7	6	5	4	9	5	41
1658	[5]	2	3	2	1	12	1	26
1659	[5]	10	11	7	7	9	4	53
1660	3	14	4	6	2	11	3	43
Totaal	75	107	64	34	32	87	31	430

¹ In die opgave hebben we ons beperkt tot de optelling van de huwelijksakten in de parochieregisters voor drie tienjaarlijkse perioden: 1636-1645; 1651-1660; 1693-1702.

	Avekapelle	Beveren	Hoogstade	Lampernisse	Oostduinkerke	Pollinkhove	Stuivekenskerke	Totaal
1693	5	8	5	3	1	10	—	32
1694	5	9	5	1	5	14	—	39
1695	4	8	3	—	8	10	—	33
1696	11	17	4	2	10	14	6	64
1697	5	9	2	3	4	10	1	34
1698	4	7	10	3	4	10	4	42
1699	4	11	16	2	2	14	2	51
1700	6	12	3	7	3	21	5	57
1701	4	7	4	1	3	9	4	32
1702	5	16	8	2	9	15	5	60
Totaal	53	104	60	24	49	127	27	444

BIJLAGE X

BEVOLKINGSCIJFER VAN VEURNE-STAD

I. *Attest van L. Janssens 1693.*

Le soussigné ayant été commis par messieurs du magistrat de la ville et chastellenie de Furnes pour annotter le nombre de tous les habitans de la ville et de sa banlieue au mois de 7bre 1693 déclare y avoir trouvé jusques a 1916 personnes, desquelles il y en a au dessous de l'age de dix ans 459 et de ceux qui passent les dix ans 1457

1916

Tesmoing ce 28 9bre 1693.
(get.) Louis Janssens.

Veurne. Stadsarch. Bundel 320.

II. *Nota over het bevolkingscijfer.*

In de ontleding van de „Mémoire de la Flandre Occidentale” worden voor de stad Veurne 2650 inwoners en 459 huizen

vermeld ¹. Steunen deze cijfers eveneens op een in 1697 uitgevoerde volkstelling? We menen van niet. Inderdaad niet alleen zijn geen sporen van een telling, te Veurne, in genoemd jaar uitgevoerd, terug te vinden doch hetzelfde bevolkingscijfer wordt door De Potter ², zonder dat hij evenwel zijn bron vermeldt, opgegeven voor Veurne in 1686. Het is duidelijk dat én De Potter én de auteur van de *mémoire* aan dezelfde bron geput hebben. Onze opzoekingen naar de door genoemden gebruikte volkstelling leverden echter geen resultaat.

Volgens een telling, uitgevoerd in opdracht van de magistraat van stad en kasselrij, was de stadsbevolking, in September 1693, samengesteld uit 459 kinders en 1457 personen ouder dan 10 jaar.

Is een vermindering van 734 inwoners tussen 1686 en 1693 te verantwoorden? Gaan we in de parochieregisters van de stad, het aantal geboorten en het aantal huwelijken na, dan bekomen we volgende gemiddelden :

jaar	geb.	huw.
1686 (berekend over 1681-1690)	149,9 ³	42,2
1693 (berekend over 1688-1697)	155,0 ⁴	46,4
1697 (berekend over 1692-1701)	160,4 ⁵	47,1

In deze cijfers zijn verschillende geboorten begrepen van de landelijke parochies, Veurne-Beoosterpoort, Veurne-Bewesterpoort en St. Walburga-Koksijde, die in kerkelijk opzicht gedeeltelijk van Veurne-stad afhingen ⁶.

¹ de Boulainvilliers: *État de France (analyse des mémoires des tuteurs)*, 3 Vol., Londres 1727-1728, T. I, p. 342.

² F. De Potter, E. Ronse, P. Borre: *Geschiedenis der Stad en Kastelnij van Veurne*, Gent 1873, dl. I, p. 144. Waar in de „*mémoire de la Flandre occidentale*” 459 huizen opgegeven worden vermeldt De Potter er 466.

³ Stadhuis Veurne, parochieregisters. In het opgegeven cijfer zijn 5 dopen van bekeerden niet begrepen.

⁴ *Ibid.*, 55 dopen van kinderen van soldaten niet begrepen.

⁵ *Ibid.*, 69 dopen van kinderen van soldaten niet begrepen.

⁶ Het blijkt onmogelijk deze geboorten af te zonderen daar alleen in de registers van de St. Niklaaskerk en dan nog slechts voor de jaren 1681-1689, de woonplaats van de ouders vermeld wordt.

Bovenstaande statistiek toont tussen 1686 en 1693 een stijging aan én van het aantal geboorten én van het aantal huwelijken. Daar nu uit onze studie blijkt dat het bevolkingscijfer van het platteland, tussen genoemde jaren, sterk verminderde ⁷ mogen we aanvaarden dat de stijging van het aantal geboorten en van het aantal huwelijken veroorzaakt werd door de aangroei van de stadsbevolking.

Het door De Potter aangehaalde — en in de *mémoire* overgenomen — cijfer steunt o.i. op een telling, in 1686, uitgevoerd door de geestelijkheid. Het omvat ongetwijfeld het gedeelte der bevolking van Beosterpoort, Bewesterpoort en St. Walburga, dat kerkelijk van Veurne-stad afhing.

Rekening houdend met een bevolkingsvermeerdering tussen 1693 en 1697 ramen we de bevolking van de stad Veurne, in laatstgenoemd jaar, op een tweeduizendtal. Dit cijfer is aanvaardbaar als we het vergelijken met „een staet ende declaratie van alle de huysen binnen der stede van Veurne”. Deze staat, daterend van 1701 ⁸, vermeldt 383 huizen bewoond door 499 huisgezinnen. Nemen we aan dat ieder huisgezin samengesteld is uit ongeveer 4 personen (cnf. Lo-stad, 1697) dan bekomen we het hoger geciteerd bevolkingscijfer.

⁷ Zie hierboven, blz. 23.

⁸ S. A. V. Bundel 320.